
Wprowadzenie

Przedsiębiorstwa w Polsce, prowadząc swoją działalność gospodarczą, borykają się na co dzień z wieloma dylematami o charakterze zarówno ekonomicznym, finansowym, jak i organizacyjnym. W związku z powyższym problemem badawczym poruszonym w niniejszej monografii jest brak ochrony przed ryzykiem, które ponoszą przedsiębiorstwa funkcjonujące na rynku zarówno krajowym, jak i międzynarodowym.

Celem książki jest przyczynienie się do kształtowania rozwiązań służących zapewnieniu odporności podmiotów gospodarczych różnej wielkości na działanie ryzyka, w tym w szczególności ryzyka związanego z rosnącą złożonością. Dlatego też procesem, który może ułatwić działania związane z ograniczaniem ryzyka, jest proces dywersyfikacji, czyli proces różnicowania asortymentu oferowanych przez firmy produktów lub usług w celu zmniejszenia ryzyka w prowadzeniu działalności gospodarczej. W wyniku tego zmniejsza się prawdopodobieństwo poniesienia straty, tym bardziej że podstawowe trudności, z jakimi borykają się badane przedsiębiorstwa, wiążą się najczęściej z ograniczonym dostępem do kapitału, dzięki któremu firmy mogłyby inwestować w innowacyjne środki trwałe oraz wartości niematerialne, umożliwiające oferowanie nowych bądź ulepszonych produktów i usług – dzięki temu mogłyby skutecznie konkurować na Jednolitym Rynku Europejskim, na którym coraz częściej mamy do czynienia z procesem demonopolizacji (tak jest chociażby w przypadku firm transportowych, które zostaną opisane w jednym z rozdziałów niniejszej monografii).

Siła dywersyfikacji w działalności przedsiębiorstw odnosi się również do kwestii współpracy między różnej wielkości firmami, między którymi tworzone są powiązania sektorowe, czemu zostanie poświęcony pierwszy rozdział niniejszej monografii. W wyniku tworzonych powiązań sektorowych mamy do czynienia z większym bądź mniejszym ryzykiem. Jeżeli określone podmioty gospodarcze tylko ze sobą współpracują w charakterze odbiorców i dostawców, ryzyko prowadzenia działalności gospodarczej jest mniejsze, jeżeli natomiast dochodzi do fuzji bądź przejęć, zwłaszcza wrogich przejęć, ryzyko prowadzenia działalności

gospodarczej wzrasta. Siła dywersyfikacji, czyli proces różnicowania asortymentu produktów i usług, może wpłynąć na zmniejszenie ryzyka związanego z charakterem prowadzonej działalności gospodarczej, gdyż dzięki temu firma może zwiększać asortyment oferowanych przez siebie produktów czy usług, nawiązując kontakty z coraz to większą liczbą kontrahentów bez konieczności przekraczania granicy skali przedsiębiorstwa, gdzie małe przedsiębiorstwo jest np. przejmowane przez większy podmiot gospodarczy. Oprócz fuzji i przejęć w niniejszym rozdziale poruszony zostanie także aspekt dotyczący kolejnego elementu procesu koncentracji, jakim jest joint venture, czyli zjawisko polegające na utworzeniu przez przedsiębiorców innego, wspólnego podmiotu gospodarczego. W wypadku joint venture niewymagającego zaangażowania kapitału nie dochodzi do powstania odrębnego przedsiębiorstwa, aczkolwiek podobnie jak fuzje i przejęcia, to przedsięwzięcie również jest dość ryzykowne. Tak samo zresztą jak forma nabycia przez przedsiębiorcę części mienia innego przedsiębiorcy, która stanowi ostatni i zarazem czwarty element procesu koncentracji.

Ryzyko dotyczy także zagadnień związanych z funkcjonowaniem transportu miejskiego, czemu zostanie poświęcony drugi rozdział niniejszej monografii. Postępujące w świecie procesy urbanizacyjne oraz wzrost udziału ludności miejskiej w stosunku do ogółu mieszkańców powodują daleko idące konsekwencje dla całego miasta, które stają się nieraz wręcz ryzykowne. Przyczyniają się nie tylko do pogorszenia jakości życia w mieście, ale też stają się źródłem zahamowania jego rozwoju i wzrostu kosztów funkcjonowania. Istotne jest więc przyjęcie skutecznych metod rozwiązywania problemów i przeciwdziałania ich negatywnym skutkom. Jest to możliwe poprzez kompleksowe i konsekwentne działania, skorelowane z radykalnymi zmianami w systemie publicznego transportu zbiorowego. Koniecznością staje się zatem analiza problemów transportowych, umożliwiającą poszukiwanie i wdrożenie nowoczesnych rozwiązań, ukazujących transport miejski jako sprawny i efektywny system zarówno z punktu widzenia użytkownika, jak i ekonomiki przewozów. W pierwszej części niniejszego rozdziału opisane zostaną zachowania przedsiębiorstw transportu miejskiego w procesie restrukturyzacji, gdzie współczesny rynek transportu miejskiego stawia wiele wymagań podmiotom na nim funkcjonującym. Poruszona będzie także kwestia dotycząca zjawiska demonopolizacji, które doprowadza do wyewoluowania wielu dobrych praktyk, na których powinny bazować w głównej mierze przedsiębiorstwa transportowe. Zastosowane zostaną także modelowe rozwiązania w sferze organizacji transportu miejskiego w świetle procesu demonopolizacji.

Jak wspomniano wcześniej, podstawowe trudności, z jakimi borykają się badane przedsiębiorstwa, wiążą się najczęściej z ograniczonym dostępem do kapitału, dzięki któremu firmy mogłyby inwestować w różne działania (np. dostęp do określonych projektów współfinansowanych ze środków UE, czemu został poświęco-

ny trzeci i zarazem ostatni rozdział niniejszej monografii). Projekt jest dynamicznym tworem, na który mają wpływ zmiany zachodzące w otoczeniu, jak również w samym projekcie. W związku z tym aby nieprzewidziane sytuacje nie wpływały negatywnie na projekt, istotne znaczenie ma analiza ryzyka, która powinna zostać dokonana na etapie inicjowania i formułowania założeń projektu. W związku z powyższym w niniejszym rozdziale poruszone zostaną zasady programowania środków UE w perspektywie finansowej 2014–2020 z uwzględnieniem przedsiębiorstw jako beneficjentów, w której widoczna będzie większa rola samorządów województw w procesie alokacji środków UE, a także tzw. „dwufunduszowość” regionalnych programów operacyjnych. Pozwoli to na łączenie projektów infrastrukturalnych z miękkimi. Poruszone zostaną także metody analizy ryzyka w projekcie potwierdzające fakt, że zarządzanie ryzykiem projektu to ustawiczny proces polegający na identyfikacji ryzyka, starannej analizie oraz reakcji na jego wystąpienie. Istotne wydają się także etapy realizacji projektu współfinansowanego ze środków UE i obszary ryzyka, a także rola menedżera projektu w procesie zarządzania ryzykiem. Opisane zostaną również obszary analizy ryzyka nadużyć finansowych w programach operacyjnych. Zidentyfikowane obszary ryzyka we wdrażaniu poszczególnych etapów projektu przez przedsiębiorców będących beneficjentami środków UE mają bezpośrednie oddziaływanie na ryzyko wystąpienia nadużyć finansowych w poszczególnych programach operacyjnych. Zwięźczeniem rozdziału będzie przedstawienie zdiagnozowanych obszarów ryzyka w procesie pozyskiwania i wykorzystania przez przedsiębiorców środków z budżetu UE w perspektywie 2007–2013.

W niniejszej monografii zastosowane zostaną metody badawcze uwzględniające analizę porównawczą oraz syntezę materiału. Celem opracowania będzie również wykorzystanie studium przypadku, gdzie będą badane aspekty dotyczące działalności konkretnych przedsiębiorstw w kontekście ekonomicznym, finansowym i organizacyjnym.